

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Кафедра археології, етнології та всесвітньої історії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

(Майя НІКОЛАЄВА)

2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АРХЕОЛОГІЯ ІДЕНТИЧНОСТІ

Рівень вищої освіти: _____ Перший (бакалаврський) _____

Галузь знань: _____ 03 Гуманітарні науки _____

Спеціальність: _____ 032 Історія та археологія _____

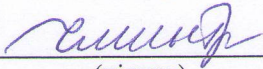
Освітньо-професійна програма: Історія та археологія _____

Робоча програма навчальної дисципліни «Археологія ідентичності». Одеса: ОНУ, 2023. 15 с.

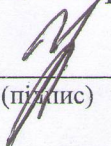
Розробник: Сминтина Олена Валентинівна, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри археології, етнології та всесвітньої історії.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри археології, етнології та всесвітньої історії

Протокол № 1 від "28" серпня 2023 р.

Завідувач кафедри (Олена СМИНТИНА)
(підпис)

Погоджено із гарантом ОПП «Історія та археологія»

 (Наталія ПЕТРОВА)
(підпис)

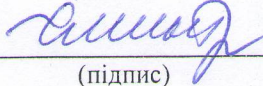
Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету історії та філософії

Протокол № 1 від "31" серпня 2023 р.

Голова НМК (Галина ЛЕВЧЕНКО)
(підпис)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри археології, етнології та всесвітньої історії

Протокол № 1 від "29" серпня 2024 р.

Завідувач кафедри (Олена Сминтина)
(підпис)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від "_____" _____ 20____ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>очна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 змістових модулів – 3	Галузь знань <u>03 Гуманітарні науки</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>032 Історія та археологія</u> (код і назва) Спеціалізація (ї): _____ (назва) Рівень вищої освіти: <u>перший (бакалаврський)</u>	<i>Обов'язкова</i>	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		2-й	5-й
		<i>Семестр</i>	
		3-й	9-й
		<i>Лекції</i>	
		24 год.	6 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		12 год.	4 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		–	–
		<i>Самостійна робота</i>	
		54 год.	80 год.
Форма підсумкового контролю: залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: сформувати у студентів уявлення про загальні закономірності та конкретні особливості реконструкції ідентичності у її динаміці в часі та соціальному й географічному просторі на підставі виявлення та аналізу проявів ідентичності у матеріальній та нематеріальній культурній спадщині.

Завдання: сформувати у студентів уявлення про:

- основні теоретичні підходи до визначення ідентичності в історії, археології, соціокультурній антропології та поведінкових науках;
- методикою реконструкції ідентичності на підставі матеріальної та нематеріальної культурної спадщини;
- специфічні форми прояву ідентичності у різних історичних епохах;
- структуру ідентичностей та їхню динаміку у соціокультурних просторах.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних

компетентностей:

а) загальних (ЗК):

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 12. Здатність цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність.

ЗК 14. Здатність формувати, зберігати та примножувати гуманістичні цінності.

б) спеціальних (СК):

СК 1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності

СК 3. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією

СК 7. Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історико-культурної спадщини.

СК 8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

Програмні результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- Основні положення базових теоретичних підходів до визначення ідентичності та її динаміки у часі та географічному й соціальному просторі;
- Просторову та хронологічну динаміку ідентичностей різного роду;
- Специфічні чинники артикуляції ідентичності у різних історичних епохах;
- Основні підходи та практики формування ідентичностей та механізми стороннього впливу на ці процеси в різних історичних епохах.

вміти:

- професійно формувати та опрацьовувати джерельну базу для реконструкції ідентичності у її динаміці в часі та соціокультурному просторі;
- виявляти та оцінювати прояви ідентичності у матеріальній та нематеріальній культурній спадщині;
- вільно оперувати методикою та понятійним апаратом реконструкції ідентичності у її динаміці в часі та соціальному й географічному просторі.

Ці результати вивчення курсу «Археологія ідентичності» є невід'ємною складовою опанування наступних *програмних результатів навчання (ПРН)* освітньої програми «Історія та археологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 032 «Історія та археологія» в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова:

ПРН 2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 6. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.

ПРН 9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.

ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теорія і методи реконструкції ідентичностей в історичній ретроспективі.

Тема 1. Поняття ідентичності: історико-археологічний вимір.

Формування уявлення про ідентичність та її види на рубежі XIX – XX століть. Поняття про ідентичність в контексті теорії психоаналізу та дослідження первісної міфології.

Біхевіоризм й поняття про ідентичність у середині XX ст. Ідея плюралізму ідентичностей у процесуалізмі й пост-процесуалізмі. Рух деконструктивістів.

Теорії динаміки ідентичностей у часі та просторі на рубежі XX – XXI ст. Класифікація ідентичностей у культурній антропології та археології.

Тема 2. Матеріальна культурна спадщина як джерело реконструкції ідентичностей

Структура матеріальної культури як відбиття повсякдення. Споруди, начиння, прикраси, ритуально-культові об'єкти як джерела реконструкції ідентичностей.

Масовий археологічний матеріал та екзотичні знахідки як джерело реконструкції ідентичностей. Сировина, технологія її опрацювання та системи оздоблення як прояви ідентичностей.

Тема 3. Методика реконструкції ідентичностей минулих часів

Матеріалізація минулого як інструмент реконструкції ідентичностей. Історична пам'ять в системі реконструкції минулих ідентичностей.

Матеріальна культурна спадщина як образ та як текст. Деконструкція ідентичності за матеріальними рештками життєдіяльності людини.

Нематеріальна культурна спадщина в системі ідентичностей особистості. Деконструкція ідентичностей за нематеріальною культурною спадщиною.

Змістовий модуль 2. Форми артикуляції ідентичності у соціальних просторах

Тема 4. Археологія гендерної та вікової ідентичностей

Втілення статевої та вікової ідентичності у матеріальній культурі. Гендерна та вікова організація жилого простору та простору практичної діяльності.

Поховальні практики у контексті статево-вікової ідентичності. Посуд, прикраси, одяг та інші категорії артефактів як джерела реконструкції гендерної та вікової ідентичностей.

«Обряди переходу» та їх реконструкція за результатами аналізу матеріальної культури.

Тема 5. Археологія статусової та економічної ідентичностей

Відображення майнової, соціальної та політичної ієрархії у даних археології. Втілення соціального статусу у матеріальній культурі.

«Розкіш» та «екзотика» в археологічних колекціях як джерело реконструкції соціальної ідентичності. Теорія дарування.

Система знаків масових знахідок в системі археології ідентичності соціального статусу.

Тема 6. Археологія етнічної та культурної ідентичності

Поняття етнічності в археології. Проблема співвідношення археологічної культури та етносу. Етніміми та «археоніми».

Альтернативи поняттю «археологічна культура» у західноєвропейській археології етнічної ідентичності: технокомплекс, «індустрія», тип артефактів тощо.

Поняття про «діагностичні» та «недіагностичні» типи артефактів.

Прояви етнічної та культурної ідентичності у матеріальній культурі викопних та «живих» суспільств.

Тема 7. Археологія релігійної ідентичності

Реконструкція релігійної ідентичності за даними археології. Ритуально-культові пам'ятки, «місця» та об'єкти як джерела реконструкції релігійної ідентичності викопних суспільств.

Пам'ятки мистецтва та поховальні пам'ятки в системі релігійної ідентичності.

Нематеріальна культурна спадщина в системі археології релігійної ідентичності.

Змістовий модуль 3. Археологія динаміки ідентичності у часі

Тема 8. Археологія ідентичності первісних суспільств

Витоки поняття про ідентичність у архантропів. Зародження поняття культура, традиція та культурна ідентичність.

Зародження релігійної ідентичності у пізній праобщині палеоантропів.

Статеві-вікова, професійна та етнічна ідентичність у ранньопервісному суспільстві.

Виникнення ідентичності статусу у пізньопервісній общині. Ранжовані суспільства та втілення системи рангів та ранніх класів в матеріальній й нематеріальній культурній спадщині.

Тема 9. Археологія ідентичностей ранніх цивілізацій

Ідентичності ранньоземлеробських цивілізацій Близького Сходу, Балкан та території сучасної України. Проблема ідентичності Трипілля.

Індоевропейці та проблема сучасної європейської ідентичності. Археологія ідентичності кочових цивілізацій раннього залізного віку.

Виникнення політичної та династичної ідентичності на Близькому Сході.

Особливості втілення ідентичності в еллінській цивілізації. Старожитності Риму та проблема співвідношення етнічної та політичної ідентичності за даними археології

Тема 10. Археологія ідентичностей доби середньовіччя

Трансформація релігійної ідентичності в епоху середньовіччя за даними археології. Церковні старожитності та церковна археологія як джерела реконструкції ідентичності статусу та культурної ідентичності.

Трансформація само ідентичності та європейської ідентичності в епоху Великих Географічних відкриттів. «Зіткнення цивілізацій» як стимул диверсифікації ідентичностей у пізньому середньовіччі.

Вплив культурних процесів епохи Відродження на трансформацію ідентичностей в Європі за даними археології.

Зародження археологічної науки як чинник процесу утворення сучасних європейських ідентичностей.

Тема 11. Археологія ідентичностей модерної доби

Історична пам'ять, культурна спадщина та ідентичності доби Просвітництва. Зародження сучасних європейських націй в контексті розвитку польових археологічних досліджень. Проблема охорони культурної спадщини у модерну добу.

Археологія збройних конфліктів, «археологія склепів» та індустріальна археологія як чинники трансформації ідентичності модерної доби.

Тема 12. Археологія ідентичностей сучасності

Сучасні процеси глобалізації та трансформація поняття про ідентичності у новітній час.

Матеріальна та нематеріальна культурна спадщина та археологічна семіотика.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Теорія і методи реконструкції ідентичностей в історичній ретроспективі										
Тема 1. Поняття ідентичності: історико-археологічний вимір		2			2					6
Тема 2. Матеріальна культурна спадщина як джерело реконструкції ідентичностей		2	2		4		2			6
Тема 3. Методика реконструкції ідентичностей минулих часів		2			4					6
Разом за змістовим модулем 1	18	6	2		10	20	2			18
Змістовий модуль 2. Форми артикуляції ідентичності у соціальних просторах										
Тема 4. Археологія гендерної та вікової ідентичності		2			4			2		6
Тема 5. Археологія ідентичності соціального статусу		2	2		4					6
Тема 6. Археологія етнічної та культурної ідентичності		2	2		4		2			6
Тема 7. Археологія релігійної ідентичності		2			4					6
Разом за змістовим модулем 2	28	8	4		16	28	2	2		24
Змістовий модуль 3. Археологія динаміки ідентичності у часі										
Тема 8. Археологія		2			4					8

ідентичності первісних суспільств							2			
Тема 9. Археологія ідентичностей ранніх цивілізацій		2	2		6					8
Тема 10. Археологія ідентичностей доби середньовіччя		2	2		6			2		8
Тема 11. Археологія ідентичностей модерної доби		2			6					8
Тема 12. Археологія ідентичностей сучасності		2	2		6					6
Разом за змістовим модулем 3	44	10	6		28	42	2	2		38
Усього:	90	24	12		54	90	6	4		80

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
	Навчальним планом не передбачені	

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		Очна форма	Заочна форма
1	Теорія та методика археології ідентичностей	2	
2	Археологія гендерної та вікової ідентичності	2	2
3	Археологія етнічної, культурної та релігійної ідентичності	2	
4	Археологія ідентичності первісних суспільств та ранніх цивілізацій	2	
5	Археологія ідентичностей доби середньовіччя та модерної доби	2	
6	Підсумкове заняття	2	2
	Разом	12	4

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Навчальним планом не передбачені	

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин	
		Денне відділення	Заочне відділення
1	Поняття ідентичності: історико-археологічний вимір / [1]	2	6
2	Матеріальна культурна спадщина як джерело реконструкції ідентичностей / [1]	4	6
3	Методика реконструкції ідентичностей минулих часів / [1]	4	6
4	Археологія гендерної та вікової ідентичності / [1] [2]	4	6
5	Археологія ідентичності соціального статусу / [1] [2]	4	6
6	Археологія етнічної та культурної ідентичності / [1] [2]	4	6
7	Археологія релігійної ідентичності / [1] [2]	4	6
8	Археологія ідентичності первісних суспільств / [1] [3]	4	8
9	Археологія ідентичностей ранніх цивілізацій / [1] [3]	6	8
10	Археологія ідентичностей доби середньовіччя / [1] [3]	6	8
11	Археологія ідентичностей модерної доби / [1] [3]	6	8
12	Археологія ідентичностей сучасності / [1] [3]	6	6
	Разом	54	80

До самостійної роботи відноситься:

- [1] – підготовка до лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять;
- [2] – написання рефератів, есе;
- [3] – індивідуальне навчально-дослідне завдання;
- [4] – курсова робота тощо.

Структура виконання студентом *реферату, есе, індивідуального навчально-дослідного завдання* складається із наступних обов'язкових елементів:

- Вступна частина (актуальність, характеристика обраної теми та перспективність її дослідження);
- Аналіз джерел та літератури по темі (на 2-3 абзаци);
- Виклад основного матеріалу;
- Ілюстративний матеріал, що підтверджує аргументаційну базу;
- Висновки;
- Список джерел та літератури.

Бажано виконувати та захищати роботи у вигляді мультимедійної презентації. Захист проєктів (рефератів, есе) та ІНДЗ відбувається за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, а також у формі участі в студентській науковій конференції, засіданні гуртка, наукового студентського товариства.

Індивідуальне дослідницьке завдання:

Виходячи з хронологічних та територіальних рамок теми дипломної роботи бакалавра реконструювати ідентичність (на вибір: гендерну, вікову, статусну, етнічну, культурну або релігійну) певного суб'єкту (індивідуального або колективного) за наступним планом:

1. Характеристика використаних джерел

2. Опис методики реконструкції
3. Аналіз стану дослідження проблеми
4. Визначення проявів ідентичності у масових матеріалах
5. Визначення проявів ідентичності у екзотичних матеріалах
6. Порівняння результатів реконструкції ідентичності за матеріальними рештками життєдіяльності суб'єкта з даними щодо самоідентифікації (у разі наявності)

9. Методи навчання

Словесні: лекції (проблемні, лекції-візуалізації), розповіді, пояснення нового матеріалу, бесіди з тем курсу, диспут, обговорення.

Наочні: ілюстрація, мультимедійна презентація, демонстрація, метод безпосереднього спостереження, презентація результатів власних досліджень.

Практичні: виконання міні-дослідження, виконання індивідуальних завдань.

Методи інтерактивного навчання – колективні дискусії, навчально-ділові ігри.

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Методи поточного/періодичного контролю: оцінювання активності та усне опитування під час лекцій та практичних занять; захист результатів виконання рефератів та написання есе; оцінювання доповідей, презентацій та індивідуального навчально-дослідного завдання.

Підсумковий контроль: форма підсумкового контролю – залік, бали для заліку накопичуються впродовж опанування навчальної дисципліни. Також передбачено відповіді на питання для підсумкового контролю для отримання балів.

Критерії оцінювання результатів навчання:

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно /зараховано	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки. Здобувач здатен виділяти виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Добре /зараховано	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не	правильно виконав завдань; має стійкі навички виконання завдання

	вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	
Задовільно /зараховано	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причиннонаслідкових зв'язків і формулювання висновків.	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно виконав половину завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків
Незадовільно з можливістю повторного складання / не зараховано	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно виконав окремі завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни / не зараховано	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

11. Питання для підсумкового контролю

1. Формування уявлення про ідентичність та її види на рубежі XIX – XX століть.
2. Поняття про ідентичність в контексті теорії психоаналізу
3. Біхевіоризм й поняття про ідентичність у середині XX ст.
4. Ідея плюралізму ідентичностей у процесуалізмі й пост-процесуалізмі.
5. Ідея ідентичності у русі деконструктивістів.
6. Теорії динаміки ідентичностей у часі та просторі на рубежі XX –XXI ст.
7. Класифікація ідентичностей у культурній антропології та археології.
8. Структура матеріальної культури як відбиття повсякдення.
9. Масовий археологічний матеріал як джерело реконструкції ідентичностей.
10. Екзотичні знахідки як джерело реконструкції ідентичностей
11. Матеріалізація минулого як інструмент реконструкції ідентичностей.
12. Історична пам'ять в системі реконструкції минулих ідентичностей.
13. Польові археологічні дослідження як інструмент реконструкції ідентичності.

14. Методи інструментальної та недеструктивної археології та їх застосування для реконструкції ідентичностей.
15. Методи етноархеології та їх використання для реконструкції ідентичностей.
16. Матеріальна культурна спадщина як образ та як текст.
17. Деконструкція ідентичності за матеріальними рештами життєдіяльності людини.
18. Втілення статевої та вікової ідентичності у матеріальній культурі.
19. Гендерна та вікова організація жилого простору та простору практичної діяльності.
20. Поховальні практики у контексті статево-вікової ідентичності.
21. Посуд, прикраси, одяг та інші категорії артефактів як джерела реконструкції гендерної та вікової ідентичностей.
22. Відображення майнової, соціальної та політичної ієрархії у даних археології.
23. Втілення соціального статусу у матеріальній культурі.
24. «Розкіш» та «екзотика» в археологічних колекціях як джерело реконструкції соціальної ідентичності.
25. Система знаків масових знахідок в системі археології ідентичності соціального статусу.
26. Поняття етнічності в археології.
27. Проблема співвідношення археологічної культури та етносу.
28. Альтернативи поняттю «археологічна культура» у західноєвропейській археології етнічної ідентичності:
29. Поняття про «діагностичні» та «недіагностичні» типи артефактів.
30. Прояви етнічної та культурної ідентичності у матеріальній культурі викопних та «живих» суспільств.
31. Реконструкція релігійної ідентичності за даними археології.
32. Пам'ятки мистецтва та поховальні пам'ятки в системі релігійної ідентичності.
33. Нематеріальна культурна спадщина в системі археології релігійної ідентичності.
34. Витоки поняття про ідентичність у архантропів.
35. Зародження поняття культура, традиція та культурна ідентичність в епоху антропосоціогенезу
36. Зародження релігійної ідентичності у пізній праобщині палеоантропів.
37. Статево-вікова, професійна та етнічна ідентичність у ранньопервісному суспільстві.
38. Виникнення ідентичності статусу у пізньопервісній общині.
39. Ранжовані суспільства та втілення системи рангів та ранніх класів в матеріальній й нематеріальній культурній спадщині.
40. Ідентичності ранньоземлеробських цивілізацій Близького Сходу, Балкан та території сучасної України.
41. Проблема ідентичності Трипілля у контексті сучасної археологічної науки.
42. Індоевропейці та проблема сучасної європейської ідентичності.
43. Археологія ідентичності кочових цивілізацій раннього залізного віку.
44. Виникнення політичної та династичної ідентичності на Близькому Сході.
45. Особливості втілення ідентичності в еллінській цивілізації.
46. Старожитності Риму та проблема співвідношення етнічної та політичної ідентичності за даними археології
47. Трансформація релігійної ідентичності в епоху середньовіччя за даними археології.
48. Церковні старожитності та церковна археологія як джерела реконструкції ідентичності статусу та культурної ідентичності.
49. Трансформація само ідентичності та європейської ідентичності в епоху Великих Географічних відкриттів.
50. Вплив культурних процесів епохи Відродження на трансформацію ідентичностей в Європі за даними археології.
51. Зародження археологічної науки як чинник процесу утворення сучасних європейських ідентичностей.
52. Історична пам'ять, культурна спадщина та ідентичності доби Просвітництва.

53. Зародження сучасних європейських націй в контексті розвитку польових археологічних досліджень.
54. Археологія збройних конфліктів, «археологія склепів» та індустріальна археологія як чинники трансформації ідентичності модерної доби.
55. Сучасні процеси глобалізації та трансформація поняття про ідентичності у новітній час.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль											Індивідуальне дослідницьке завдання	Сума балів	
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12		
7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	16	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Археологія ідентичності».
2. Силабус навчальної дисципліни «Археологія ідентичності».
3. Навчально-методичні матеріали для лекцій.
4. Мультимедійні презентації.

14. Рекомендована література

Основна

- Гібернау М. Ідентичність націй. Київ : Темпора, 2012. 303 с.
- Кіндрачук Н.М. Простір українського національного «Я»: 60-ті – 70-ті рр. ХХ ст. : монографія. Івано-Франківськ : НАІР, 2020. 502 с.
- Плохій С. Походження слов'янських націй. Домодерні ідентичності в Україні, Росії та Білорусії. Київ : Критика, 2015. 456 с.
- Цивілізаційна ідентичність українства: історія і сучасність / авт. кол.: О. Рафальський (керівник), Я. Калакура (науковий редактор), О. Калакура, М. Юрій. Київ : ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. 512 с.
- Яковенко Н. Дзеркала ідентичності. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI – початку XVIII століття. Київ : Laurus, 2012. 472 с.

Додаткова література

- Астаф'єв А.О. Національна ідентичність у сучасному світі. *Українська політична нація: генеза, стан, перспективи* / за ред. В.С. Крисаченка. Київ : НІСД, 2004. С. 225-230.
- Балушок В.Г. Сутність етнічного й етнічні ніші (в контексті сучасних міжетнічних стосунків). *Практична філософія*. 2007. № 3. С. 153-162.
- Брюбейкер Роджерз. Переобрамлений націоналізм. Статус нації та національне питання у новій Європі / Переклад з англійської Олександра Рябова. Львів : Кальварія, 2006. 280 с.
- Гелнер Е. Нації та націоналізм. *Націоналізм* / пер. з англ. Київ : Таксон, 2003. 300 с.
- Гендерні відносини: архетип, стереотип, ідентичність / за заг. ред. Пушонкової О.А., Шевченко З.В. Черкаси : видавець Чабаненко Ю., 2016. 202 с.
- Гнатюк О. Прощання з імперією: Українські дискусії про ідентичність. Київ : Критика, 2005. 528 с.
- Грицак Я.Й. Нарис історії України: формування української модерної нації ХІХ-ХХ ст. Київ : Генеза, 2000. 249 с.
- Козирєв М.П. Соціально-психологічні аспекти ідентичності підлітка. *Науковий вісник Львівського університету внутрішніх справ. Серія психологічна*. 2012. № 2 (2). С. 187-197.
- Козловець М.А. Історична пам'ять як чинник формування національної ідентичності українців. *Мультиверсум. Філософський альманах* : зб. наук. праць / гол. ред. В.В. Лях. Київ : Академічний Центр "Аналітика", 2007. Вип. 65. С. 61-82.
- Козловець М.А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 558 с.
- Костенко Н. Культурні ідентичності: перетворення і визнання. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2001. № 4. С. 74.
- Нагорна Л. Національна ідентичність в Україні / НАНУ, Ін-тут політичних і етнонац. досліджень. Київ, 2002.
- Нагорна Л.П. Регіональна ідентичність: український контекст : монографія. Київ : ПІЕНД імені І.Ф. Кураса НАН України, 2008. 405 с.
- Панченко Т.В. Регіональна і локальна ідентичності як складові культури субсидіарної демократії. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2010. Вип. 4. С. 72-74.
- Ручка А. Орієнтири концептуалізації ідентичності. *Соціокультурні ідентичності та практики* / за ред. А. Ручки. Київ : Ін-т соціології НАН України, 2002. С. 10-97.
- Сінкевич О. Б. Соціальна ідентичність в контексті трансформаційних процесів сьогодення. *Вісник Черкаського університету. Серія: Філософія*. 2014. № 11 (304). С. 9-15.
- Сміт Е. Національна ідентичність. Київ : Основи, 1994. 224 с.
- Снайдер Т. Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусь / пер. Антон Котенко, Олександр Надтока. Київ : Дух і літера, 2012. 624 с.
- Черкес Б.С. Національна ідентичність в архітектурі міста : монографія. Львів : Вид-во Національного університету "Львівська політехніка", 2008. 268 с.
- Черниш Н., Ровенчак О. Варіації на тему ідентичності для соціокультурного оркестру. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2007. № 1. С. 33-49.
- Шостак С. Ідентичність як проблема соціологічного теоретизування. *Соціальні виміри суспільства*. Київ : Ін-т соціології НАН України, 2002. Вип. 5. С. 107-122.

15. Електронні інформаційні ресурси

- Наукова бібліотека ОНУ імені І.І. Мечникова. Режим доступу: <http://lib.onu.edu.ua/>
- Одеська національна наукова бібліотека. Режим доступу: <http://odnb.odessa.ua/>
- Інститут Археології НАН України. Режим доступу: <https://iananu.org.ua/>
- Науково-дослідний центр «Рятівна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Режим доступу: <http://ras.gov.ua/>

ДП Науково-дослідний центр «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології

Всеукраїнська громадська організація "Спілка археологів України". Режим доступу: <http://www.vgosau.kiev.ua/>

Revista Arheologică / Archaeological Magazine (Археологічний журнал, Молдова). Режим доступу: <http://archaeology.asm.md/>

Sprawozdania Archeologiczne (Рецензований польський археологічний журнал, Scopus). Режим доступу: <https://journals.iaeran.pl/sa/about>

Журнал "Archaeological and Anthropological Science". Режим доступу: <https://www.springer.com/journal/12520>

Український рецензований науковий журнал «Археологія та давня історія України». Режим доступу: <https://adiu.com.ua/index.php/journal>

Український рецензований науковий журнал «Археологія». Режим доступу: https://arheologia.com.ua/index.php/arheologia?fbclid=IwAR1wG0ipEn8yiaLatt_WfrhNLUYbb3XB0Nh-RyITEbkTkDazkSL1LxPhqyc